

ВІДГУК

офіційного рецензента
на дисертаційну роботу

«НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ І ЗОВНІШНІ ВПЛИВИ В АРХІТЕКТУРІ ХРАМОВОГО КОМПЛЕКСУ ДУНЬХУАНА (IV-XIV СТ.)»

здобувача ступеня доктора філософії

Ван Шижу

з галузі знань 19 – Архітектура та будівництво
за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування

Опрацювання тексту дисертації Ван Шижу «Національна ідентичність і зовнішні впливи в архітектурі храмового комплексу Дуньхуана (IV- XIV ст.)» дозволило визначити актуальність теми дослідження, обґрунтованості отриманих автором висновків, достовірності результатів проведеного дослідження, наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки наукового рівня дисертації.

Актуальність теми дисертації.

В дисертації аналізується архітектура унікального храмового комплексу Дуньхуана, який формувався протягом тисячоліття. Попри те, що печери Дуньхуана, повністю вкриті в інтер'єрах стінописами і прикрашені скульптурами ритуального характеру, досліджувалися і китайськими і іноземними вченими, окремі аспекти виявились недостатньо опрацьованими, що і доведено представленою дисертацією.

Об'єктом дослідження є храмовий комплекс Дуньхуана.

Предметом дослідження є національна ідентичність і зовнішні впливи в архітектурі храмового комплексу Дуньхуана.

Межі дослідження: хронологічні – з IV до XIV століття, територіальні – Китай, Дуньхуан.

Мета дослідження полягає в виявленні національної ідентичності і зовнішніх впливів в архітектурі храмового комплексу Дуньхуана IV-XIV ст.

Завдання дослідження полягають в наступному:

- ознайомитись з джерельною базою і провести натурні обстеження для визначення специфіки процесу розвитку планів, конструкцій і образних концепцій святилищ Дуньхуана на основі поєднання запозичених і місцевих традицій і технік виконання;
- виявити генезу планів і конструктивних схем, аргументувавши поширення певних типів і визначити їх специфіку від династії до династії;
- визначити основні техніки фрескового стінопису і їх витоки та традиційні матеріали;

- проаналізувати композиційні характеристики стінопису з відповідними прийомами;
- аргументувати ступіть регіоналізму в стінописі Дуньхуана;
- проаналізувати модернізацію традицій стінопису Дуньхуана в сучасному китайському мистецтві

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Наукова новизна роботи полягає в наступному:

«Вперше:

- на основі опрацьованих джерел і натурних обстежень визначено специфіку процесу розвитку планів, конструкцій і образної концепції Дуньхуана на основі поєднання запозичених і місцевих традицій і технік виконання;
- виявлено генезу планів і конструктивних схем, аргументувавши поширення певних типів і визначивши їх специфіку від династії до династії;
- проаналізовано використання традицій стінопису Дуньхуана шляхом їх модернізації в сучасному китайському мистецтві.

Удосконалено:

- методичні підходи до визначення основних технік фрескового стінопису, їх витoki та традиційні матеріали;
- аналітичні підходи до композиційних характеристик стінопису з відповідними прийомами;
- дослідження композиційних, морфологічних та семантичних особливостей традиційної китайської архітектури і її своєрідність в провінції Ганьсу.

Отримало подальший розвиток:

- визначення ступеню регіоналізму в стінописі Дуньхуана».

В дисертації використано такі методи дослідження: метод натурних обстежень, метод фотофіксації, графо-аналітичний метод, метод визначальних ознак, метод системно-структурного аналізу, метод порівняльного аналізу, експериментальний метод, метод етимологічного (термінологічного) аналізу, метод релігієзнавчого аналізу, метод історичного аналізу і метод математичного аналізу.

Про те, що авторка обізнаний з вибраним напрямком дослідження, свідчить опрацьована джерельна база і матеріали власних натурних обстежень.

Дисертація виконана Ван Шижу у Київському національному університеті будівництва і архітектури під керівництвом докт.арх, проф. нострифікованого доктора хабілітованого Юлії Вадимівни Івашко і докт.техн.наук,проф. Дениса Олеговича Чернишева .

Доведено, що здобувач повною мірою оволодів методологією наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності

За своїм змістом дисертаційна робота здобувачки Ван Шижу повністю відповідає восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341, що зазначено у п. 5 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про дотримання принципів академічної доброчесності. Дослідження «Національна ідентичність і зовнішні впливи в архітектурі храмового комплексу Дуньхуана (IV- XIV ст.)», є результатом самостійної праці Ван Шижу і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Підтверджено перевіркою на анти плагіат, що використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Дисертація складається з анотацій, словника спеціальних термінів, вступу, чотирьох розділів з висновками до них, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

Дисертація «Національна ідентичність і зовнішні впливи в архітектурі храмового комплексу Дуньхуана (IV- XIV ст.)», за змістом відповідає спеціальності 191 – Архітектура та містобудування (галузь знань 19 – Архітектура та будівництво). Обсяг основного тексту - 135 сторінок, 29 ілюстрацій, 34 сторінки списку використаних джерел (205 найменувань), додатки на 5 сторінках. За змістом дисертація «Національна ідентичність і зовнішні впливи в архітектурі храмового комплексу Дуньхуана (IV- XIV ст.)» повністю відповідає спеціальності 191 – Архітектура та містобудування.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано мету і завдання дослідження, наукову новизну та практичну цінність роботи, а також наведено результати апробації дисертації в статтях і на конференціях

Перший розділ дисертації «АНАЛІЗ СТАНУ ДОСЛІДЖЕННЯ І ІСТОРИЧНА ПЕРІОДИЗАЦІЯ ПЕЧЕРНОГО ХРАМОВОГО КОМПЛЕКСУ ДУНЬХУАНА» висвітлює такі аспекти: Аналіз існуючих досліджень печер Дуньхуана, Історична періодизація храмового комплексу, Характеристика давньокитайського стінопису. В ньому висвітлено стан дослідження проблеми, охарактеризовано періодизацію розвитку храмового комплексу з аналізом специфіки кожного періоду і надано узагальнюючу характеристику давньокитайського стінопису.

Другий розділ має назву «МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕЧЕРНИХ ХРАМІВ ДУНЬХУАНА» і включає такі аспекти: Наукові методи дослідження, Визначальні ознаки - складові інтер'єрів печер, Охорона та збереження

печерного храмового комплексу Дуньхуана. В цьому розділі розробляється власне науковий апарат дослідження, аргументується вибір загальнонаукових методів дослідження і висвітлюється державна політика Китаю щодо охорони унікального комплексу.

Третій розділ присвячений аналізу планувально-конструктивних схем святилищ і разом з четвертим розділом є власне авторським дослідженням з використанням розробленого наукового апарату. Розділ «ГЕНЕЗА ПЛАНУВАЛЬНОГО І КОНСТРУКТИВНОГО РІШЕННЯ ПЕЧЕР ДУНЬХУАНА» включає аспекти: Типи планів, Типи перекриттів, Генеза планувальних і конструктивних схем на різних періодах. Новаторство цього розділу полягає в тому, що застосування нетипових методів визначальних ознак і системно-структурного аналізу дозволило створити принципово іншу класифікацію і отримати аргументовані висновки.

Розділ чотири «АНАЛІЗ ЕТАПІВ РОЗВИТКУ ОБРАЗНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ПЕЧЕР ДУНЬХУАНА І ЇХ РЕСТАВРАЦІЯ» - це основний розділ дисертації, оскільки унікальність святилищ полягає насамперед в стінописах і скульптурі, тобто в вишуканому декоруванні. В цьому розділі знов-таки на основі методів визначальних ознак і системно-структурного аналізу висвітлюються такі аспекти: Стінопис печер, його періодизація та художньо-образні характеристики, Скульптура, її періодизація і художньо-образні характеристики, Синтез мистецтв як основа образної концепції печер Дуньхуана і вплив стінопису комплексу Дуньхуана на сучасне мистецтво, Методики збереження і реставрації стінопису Китаю і іноземний досвід реставрації фресок.

Варто визначити окремі тези загальних висновків дисертації:

1. Вперше на основі методів визначальних ознак і системно-структурного аналізу створено класифікацію основних типів і підтипів планів 309 основних святилищ. Першою визначальною ознакою вибрано геометрію форм, другою визначальною ознакою на основі першої – ступінь поширення певних форм. На їх основі було визначено три групи планів: найбільш поширені, середньо поширені і нетипові мало поширені.

2. Вперше визначено неспівпадіння в періодах генези планів, стінопису і скульптури. Так, в скульптурі: 1 етап – період розвитку (Північна Вей, Західна Вей, Північна Чжоу (близько 150 років), 2 етап – період розквіту (Суй, Тан) (близько 300 років), 3 етап – період занепаду (П'яти династій, Північна Сун, Си Ся і Юань (близько 460 років). В стінописі: 1 етап – ранній (Північна Лян, Північна Вей, Західна Вей, Північна Чжоу) (близько 180 років), 2 етап – період розквіту і початку занепаду (Суй, Тан, епоха П'яти династій, Північна Сун) (546 років), 3 етап – період запозичень (Си Ся, Юань) (330 років). Отже, тривалість раннього етапу для стінопису і скульптури практично співпадає по тривалості, в скульптурі другий етап – це лише розквіт, в стінописі – і занепад, він довший, в скульптурі третій етап – це занепад, який відзначився

практичним зникненням скульптури як жанру, натомість в стінописі третій період іноземного панування – це не зникнення жанру, а просто його трансформація.

3. Проведений аналіз кількості печер на різних періодах і генези декорування печерних святилищ Дуньхуана довів, що розвиток планування, конструктивних схем, декорування фресками і скульптурою відбувався в бік ускладнення і урізноманітнення до того часу, поки в державі не почалися негативні політичні і економічні процеси, а подальше панування іноземних монгольських династій по-різному позначилось на скульптурі і стінописі, якщо стінопис почав відроджуватись, хоч і на запозичених засадах в поєднанні з місцевими традиціями, то скульптура остаточно досить швидко занепала і кількість типів планів на пізньому періоді так і не урізноманітнилась.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Мова та стиль викладення результатів

Дисертаційна робота написана українською мовою. Зміст викладений логічно, грамотно, зрозумілою науковою мовою з правильним використанням специфічної термінології.

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи

Результати дисертації були опубліковані в 13 наукових працях: в фахових наукових виданнях України – 5 статей, з них 1 у співавторстві, в іноземних фахових виданнях – 4 статті, 4 тези наукових доповідей.

Результати досліджень, які викладені в дисертації, були представлені на 8 наукових конференціях, з них 6 – міжнародних, 2 – загальноукраїнські.

Таким чином, наукові результати, викладені в дисертаційній роботі, повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача та відповідають вимогам п. 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Недоліки, зауваження, дискусійні питання до дисертаційної роботи.

1. Зауваження технічного характеру: фотографії стінописів різної якості, деякі варто було б зробити в більшому масштабі.

2. Автор детально описує реставраційні аспекти, які стосуються фресок Дуньхуана, на майбутнє варто було б навести графічний аналітичний матеріал з представленням цієї інформації.

3. На майбутнє, якщо авторка буде видавати монографію, розділи бажано робити схожими за обсягом і кількістю ілюстрацій. Зараз відчувається переважання графічної частини в розділах 3 і 4.

Водночас ці зауваження не зменшують значення дисертації, яка є важливою для Китаю, і не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу

Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Ван Шижу на тему «Національна ідентичність і зовнішні впливи в архітектурі храмового комплексу Дуньхуана (IV- XIV ст.)», виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 19 – Архітектура та будівництво за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування.

Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 29 Постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» від 23 березня 2016 р. №261 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ №283 від 03.04.2019 р. та №502 від 19.05.2023 р., а також п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач Ван Шижу заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 19 – Архітектура та будівництво за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування.

Офіційний рецензент:

Кандидат архітектури, доцент
кафедри інформаційних технологій
в архітектурі
Київського Національного університету
будівництва і архітектури

О.М. Козакова

Підпис кандидата архітектури, доцента О.М. Козакової засвідчую

Перший проректор Київського Національного університету
будівництва і архітектури

проф. _____ Д.О.Чернишев

